

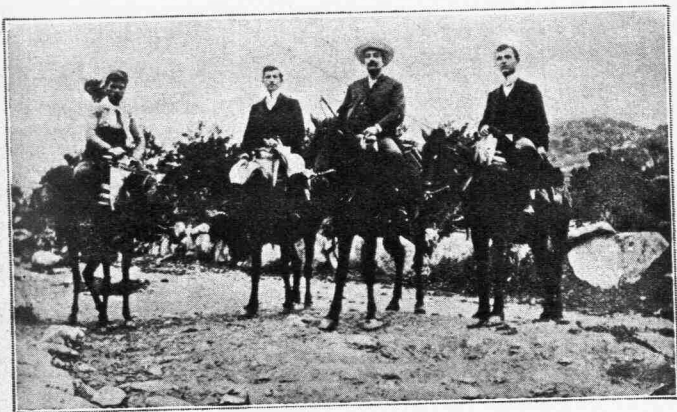
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΧΩΡΙΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΣΧΙΣΜΑΤΙΚΟΙ

ΕΑΤΕΡΧΟΜΑΙ ἐκ Μελενίκου ὑπὸ ζωηροτάτας ἐντυπώσεις. Ἡ μᾶλλον ἴσως πρωτότυπος πόλις τοῦ κόσμου τὸ *Μελένικον* ἢ ὁ *Μελένοικος* τῆς ΒΑ. Μακεδονίας. Τὸ δεύτερον ὄνομα αὐτῆς τὸ παράγουσιν ἐκ τοῦ μέλας οἶκος καὶ λέγουσιν ὅτι ἦτο τόπος ἐξορίας. Καὶ ἀληθῶς ὅπως καὶ ὅπου εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις, φαίνεται εὐεξήγητος ἡ παράδοσις ὅτι ἦτο πόλις, εἰς ἣν ἐξωρίζοντο οἱ εἰς τὴν δυσμένειαν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ὑποπίπτοντες αὐλικοὶ καὶ μεγιστάνες. Φαντασθῆτε μίαν φυσικὴν φυλακὴν ἐντὸς βαθείας, στενῆς καὶ σκαφοειδοῦς χαράδρας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ εἰσερχόμενος νομίζει ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃ πλέον, καὶ τῆς ὁποίας τὰ ὑψηλὰ καὶ ἐκ προσχώσεων ἐκατέρωθεν τοιχώματα, τὰ ὑπὸ τῶν καταλειβομένων ὑδάτων πολυτρόπως διαβρωθέντα, νομίζει ὅτι θὰ καταρρεύσωσι καὶ θὰ τὸν καταχώσωσιν ὡς ἀπολίθωμα.

Σφίξει πολλὰ λείψανα τοῦ βυζαντινισμοῦ τῆς. Ἔχει ἐν ὄλῳ παλαιάς καὶ νέας ἐκκλησίας καὶ πέριξ παρεκκλήσια ἐβδομήκοντα καὶ δύο (ἀρ. 72) ἐπὶ πληθυσμοῦ νῦν μόλις 500 οἰκογενειῶν. Διατηρεῖται ὄρθιον, παλαιόν, ὑψηλόν, τετραγωνικόν, σκοτεινόν καὶ ὅλως ἰδιόρρυθμον κτίριον ἦτο ἴσως φυλακή. Σφίζονται ὀνόματα οἰκογενειῶν καὶ συνοικιῶν βυζαντιακά, οἷον *Φλάμπουρας*, *Μούρτζουφλος*, *Κουρουπαλάτης*, *Σπανδωνῆς*, *Τσιλιμπῆς*, συνοικία *Ἀρμενιὰ* ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρμενίου συνειθίζονται καὶ σήμερον κύρια ὀνόματα *Λάσκαρης*, *Κομνηνός* καὶ *Κομνηνὴ*, *Γάιος* κτλ.

Μὲ τοιαύτας ἐντυπώσεις καὶ ἀναπολήσεις τοῦ βίου ἐκαίνου τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς τοῦ Βυζαντίου αὐτοκρατορίας καὶ ἐν γένει τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης χώρας παρελθόντος, πῶς ἦτο καὶ πῶς κατήντησε, κατέρχομαι ἐφιππος ἔχων συνοδοιπόρους δύο Ὀθωμανοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ τρεῖς Ἑλληνας ἐκ Μελενίκου. Προηγήθη δὲ τῆς ὁδοῦ πρὸς περιπολίαν ἀπόσπασμα στρατιωτῶν. Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν μόνος μου νὰ περάσω τὴν ὁδὸν ἀπὸ Μελενίκου εἰς Δεμίρ - Ἰσάκ; Δὲν μοὶ ἐπέτρεπον τοῦτο οὔτε ὁ ἀρχιε-

ρεὺς Μελενίκου, ὁ ἄγρυπνος οὗτος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας φρουρός, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ Τοῦρκος ὑποδιοικητῆς (καϊμακάμης) ἀνομολογῶν εἰλικρινῶς καὶ συνιστῶν μάλιστα τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ὁδοῦ καὶ ὅλης τῆς περιφερείας ἐκείνης. Ἀνὰ τὸ διαμέρισμα

ἐκεῖνο πλανᾶται τὸ φᾶσμα τοῦ βουλγάρου ληστάρχου Σανδάνσκη. Ἡμέρα δὲν παρέρχεται χωρὶς ν' ἀγγεληθῇ καὶ φόνος τις ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁπαδῶν του. Ὁ ἐκ τῶν συνοδοιπόρων μου Τοῦρκος ἀξιωματικός ἐν συνδιαλέξει περὶ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου καὶ τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ μοὶ λέγει μετὰ τραγικοῦ ὕφους:

— Ὁ Σανδάνσκης ἔχει φονευμένους ἐντὸς δύο ἐτῶν 182, κατ' ἀκριβῆ στατιστικὴν, μὴ ὑπακούσαντας ἢ μὴ ἐκτελέσαντας διαταγὰς του ἢ μὴ θελήσαντας νὰ ὀνομάσωσιν ἑαυτοὺς Βουλγάρους.

Συνεχόμενοι ὑπὸ φόβου προχωροῦμεν τὸ πλεῖστον ἐν σιγῇ, ἣν διακόπτομεν ἐνίοτε δι' ἀφηγήσεων βουλγαρικῶν κακουργιῶν. Φρίσσει τις ἀναλογιζόμενος ὅχι πλέον τὸν θάνατον ἀλλὰ τὰς βασάνους, ἃς δύναται νὰ ὑποστῇ, καὶ ὧν οὐδ' ὁ Ἄδης ἐπενόησεν ὀδυνηροτέρας.

Ἐπὶ πέντε ὥρας οὕτως ὁδεύομεν. Ἡ φύσις, χειμερινὴ καὶ νεκρά, ἐπαυξάνει τὴν πῆσιν τῆς ψυχῆς.

Ὁ Στρυμών, παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ὁποίου βαίνομεν, κυλῖει μελαγχολικῶς τὰ ρεῖθρά του. Ὁμοιάζει πρὸς ποταμὸν τοῦ Ἄδου, δι' οὗ διαπορθεύονται αἱ ψυχαὶ τῶν θυμάτων τῆς βουλγαρικῆς θηριωδίας.

Καὶ ἰδοὺ βλέπομεν μακρόθεν τὴν μεγάλην σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Στρυμόνος μικρὸν ἀπέχουσαν τοῦ σταθμοῦ Δεμίρ-Ἰσάρ καὶ ἐν ἐνὶ στόματι πάντες ἀναφωνοῦμεν: Ἐσώθημεν!

Διαβαίνομεν παρ' αὐτῇ, ἀγρύπνως φυλασσομένη ὑπὸ πυκνοῦ ἀπο-

σπάσματος στρατιωτῶν, καὶ μετ' ὀλίγον καταλήγομεν εἰς τὸν σταθμόν Δεμίρ - Ἰσάαρ.

Ὁ σταθμὸς οὗτος ἔχει καθαρῶς Ἑλληνικὸν χαρακτήρα. Μεγάλῃς σπουδαιότητος σταθμὸς διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου διὰ τὰ διαμερίσματα Δεμίρ - Ἰσάαρ, Πειριταίου, Μελενίκου, Ἀνω καὶ Κάτω Τζουμαγιάς. Οἱ ἐν αὐτῷ πάντες Ἕλληνες διαμετακομίσται ἀναπτύσσουσιν ὅλην τὴν δραστηριότητα καὶ ἐμπορικὴν ἰδιοφυῖαν ἀλλὰ καὶ τὴν φαιδρότητα καὶ ζωηρότητα τῆς φυλῆς μας. Ὁ Ἕλλην σταθμάρχης κ. Βέρος ἀποτελεῖ τὸν ἄξονα, περὶ ὃν στρέφεται ἡ κίνησις τοῦ σταθμοῦ, ὥς μικρᾶς Ἑλληνικῆς κοινότητος, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὸν ἡγέτην.

Ἀφίππευσας εἰσέρχομαι εἰς τὸν σταθμόν καὶ ἰδοὺ ὅλοι σχεδὸν σπεύδουν πρὸς δεξιῶσίν μου. Μὲ ἐρωτοῦν τί νέα ἐκ Μελενίκου. Ὅλη ἡ συνομιλία μας, ὅπως εἰς πάσας τὰς κοινότητας τῆς Μακεδονίας, περιστρέφεται περὶ τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον ἄλλο ζήτημα ἐν Μακεδονίᾳ. Ἔως πότε ἡ ἀφόρητος αὕτη κατάστασις; Πῶς θ' ἀμυνθῶμεν ὑπὸ πάντων πολεμουμένων;

Ἀναπαύομαι ἐπὶ ὄραν καὶ ἱππεύσας ἕτερον ἵππον ἐκκινῶ μετὰ Ἕλληνας συνοδίτου μεταβαίνοντος εἰς τὴν πατρίδα του Κάτω Τζουμαγιάν, εἰς ἣν καὶ ἐγὼ σπεύδω νὰ κατευθυνθῶ.

Κάτωθεν τοῦ Δεμίρ - Ἰσάαρ πρὸς τὴν Κάτω Τζουμαγιάν ἀπλοῦται μία τῶν εὐφορωτέρων πεδιάδων τῆς Μακεδονίας, τμῆμα τῆς μεγάλης καὶ περιφήμου τῶν Σερρῶν πεδιάδος, ἣν διαρρέει καὶ ἀρδεύει ὁ Στρυμὼν. Φαίνεται ὥς ἀπέραντος καὶ ἀτέρμων ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, ὥς ὠκεανὸς χλοάζων καὶ δενδροφόρος. Ἐὰν ἡ χώρα τοῦ Ἀλεξάνδρου φημίζεται ὥς εὐφορος γῆ, ἡ πεδιάς ἐκείνη δικαιολογεῖ εἰς μέγαν βαθμὸν τὴν φήμην ταύτην.

Μετὰ ὥρας ἑπιππον πορεῖαν ἐνιππεύω εἰς τὸ χωρίον Σπάτοβον.

Τὸ Σπάτοβον εἶναι ἐν τῶν μεγαλειτέρων τῆς πεδιάδος ἐκείνης χωρίων. Αἱ οἰκίαι χαμηλαὶ καὶ ἰσόγειοι τὸ πλεῖστον καὶ πολλαὶ ἄνευ ἀσβεστοχρίσματος. Πολλαὶ γεωργικαὶ καλύβαι ἢ μᾶλλον σκηναὶ ῥαβδόπλοκοι μετὰ κωνοειδοῦς στέγης ἐκ ξηρῶν κλάδων καὶ χόρτων. Παρ' ἐκάστη οἰκίᾳ μικρὸς κλίβανος πηλόκτιστος τοῦ οἰκιακοῦ ἀρτοποιεῖου διευθυνομένου ὑπὸ γυναικός.

Προσπελάζω καὶ μὲ ὑποδέχεται ὁμάς σκύλων ἐχθρικὰς ἐχόντων διαθέσεις, ἀντιπροσώπων φαίνεται τῶν ἐν τῇ χωρίῳ σχισματικῶν.

Παρατολμῶ καὶ εἰσέρχομαι εἰς τοὺς ἀκανονίστους καὶ πηλοβριθεῖς δρόμους τοῦ χωρίου ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν κυνῶν ὕλακτούντων.

Συναντῶ χωρικὴν, ἣν ἐρωτῶ ποῦ εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον ἢ ἡ οἰκία τοῦ Ἕλληνα διδασκάλου. Ἀλλ' ἀντὶ ἀποκρίσεως ἐννοήσασα ὅτι εἶμαι Ἕλλην, ῥίπτει ἐπ' ἐμοῦ βλέμματα περιφρονητικὰ καὶ ἀποσύρεται εἰς τὸ βάθος τῆς οἰκίας τῆς. Προχωρῶ καὶ συναντῶ μικρὸν παντοπωλεῖον, ἐν ᾧ δύο χωρικοὶ καθήμενοι ὀκλαδὸν ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ παραθύρου σανιδώματος συνομιλοῦσι χαμηλῇ τῇ φωνῇ, τίς οἶδε ὅποια καταχθόνια σχέδια τοῦ Βουλγαρικοῦ κομιτάτου βυσσο-

δομεύοντες. Ἀποτείνω καὶ εἰς αὐτοὺς τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν μὲ ἀξιοῦσιν ἀπαντήσεως, ἐκτοξεύοντες ἄγρια μόνον βλέμματα μίσους καὶ φανατισμοῦ. Ἐννοῶ ὅτι εἶναι σχισματικοὶ καὶ οὗτοι καὶ παρέρχομαι ἀγνοῶν ποῦ νὰ κατευθυνθῶ. Ὁ ἐκ Δεμιρ-Ἰσάρ σύνοδος μου μ' ἐγκατέλιπεν ἐπειγόμενος νὰ φθάσῃ εἰς Τζουμαγιάν.

Προχωρῶ ὀλίγον ἔτι καὶ συναντῶ εἰς τινα καμπὴν τῆς ὁδοῦ περίπολον ἐκ πέντε Τούρκων στρατιωτῶν. Συλλογίζομαι ἀμέσως ὅτι ὑπ' αὐτῶν ἢ θὰ ὀδηγηθῶ εἰς τὸν σκοπὸν μου, ἢ θὰ συλληφθῶ ὡς ὑποπτος ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι εἶχον αὐστηρὰς διαταγὰς ἕνεκα τῶν προσφάτως ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαπραχθέντων κατὰ τῶν ἡμετέρων φόνων, τῶν ἀναμενομένων ἀντεκδικήσεων καὶ τῶν ποικίλων διαδόσεων περὶ εἰσδρομῆς νέων βουλγαρικῶν συμμοριῶν.

Εὐτυχῶς δ' ἐπὶ κεφαλῇς τῆς περιπόλου ἦτο Ἕλλην μισθοφόρος τῆς τουρκικῆς χωροφυλακῆς. Μὲ ἐννόησεν καὶ προσηνέχθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν παράκλησίν μου ὀδηγῶν με εἰς τὸ σχολεῖον.

Διήλθον ἐλικοειδεῖς τινὰς δρόμους τοῦ χωρίου καὶ εὗρέθην εἰς μικρὰν πλατεῖαν ὅπου ὁ χωροφύλαξ μοὶ λέγει: « αὐτὸ εἶναι τὸ σχολεῖον » καὶ προσθέτει, « ἐδῶ εἶναι μαζὶ Ἑλληνικὸν καὶ Βουλγαρικὸν σχολεῖον ». Ἐν τῇ ἐκπλήξει μου ἐφαντάσθην ὅποια γειτονία καὶ συνεργασία θὰ ἐγένετο ἐκεῖ μέσα!

Ἀφιππεύω, δένω τὸν ἵππον μου εἰς τι δένδρον καὶ πλησιάζω.

Τὸ σχολεῖον ἀνώγειον κτίριον ὁπωσδήποτε στερεὸν ἀλλ' ἀνεπισκεύαστον καὶ ἀμφιβόλου καθαριότητος. Κλίμαξ ἐπισφαλῆς ἀγει εἰς τὸ ἄνω πάτωμα. Τὸ κάτω μᾶλλον ἀχυρὼν. Ἀνέρχομαι μετὰ προσοχῆς τὴν κλίμακα. Γίνεται μάθημα· αἱ θύραι τῶν παραδόσεων κλεισταί. Ἀκούονται αἱ ἐρωταποκρίσεις διδασκόντων καὶ διδασκόμενων. Ἀμφιρρέπω πρὸς στιγμὴν ποῖαν νάνοιζω. Δὲν θὰ ἦτο διόλου εὐχάριστον νὰ εὗρεθῶ ἐντὸς βουλγαρικῆς παραδόσεως, ἐντὸς χώρου ἑναγοῦς, ἔνθα βυσοδομοῦνται αἱ ποταπώτεροι ὕδρεις καὶ ἐξυφαίνονται ἄσπονδον μίσος κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ. Ἐγνώριζα ὅτι οἱ βούλγαροι διδάσκαλοι ἦσαν καὶ μέλη τοῦ κομιτάτου καὶ ἐκτελεστοὶ τῶν θηριωδῶν του διαταγῶν. Μετὰ μικρόν, ἀπὸ τὸν συμμιγῇ βόμβον, διακρίνω λέξεις ἑλληνικὰς καὶ ἀκούω ἁσμάτιον ἑλληνικόν τῶν νηπίων. Ἐνθαρρύνομαι καὶ εἰσέρχομαι. Δεξιόμην ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ τῆς διδασκαλίσσης. Τοὺς ἀναγνωρίζω. Εἰσὶν ἀδελφοί. Διδάσκουν ἀμφοτέρω ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ δωματίου, τοῦ μόνου ἄλλως τε ὑπάρχοντος, ὁ μὲν περὶ τὰ 10 ἄρρενα καὶ 4 θήλεια εἰς τρεῖς τάξεις δημοτ. σχολείου, ἡ δὲ περὶ τὰ 6 ἄρρενα καὶ 3 θήλεια τὰ πρῶτα βήματα τοῦ νηπιαγωγείου. Εὐνόητον οἷα σύγχυσις κρατεῖ. Λέξεις, διάλογοι, ἁσμάτια, ἐμπλήξεις, κλαυθμηρισμοὶ φύρδην-μύγδην. Παρακολουθῶ ἐπ' ὀλίγον τὴν σύμμικτον διδασκαλίαν. Μετὰ μικρόν ἀκούω τὸν σχολικὸν κώδωνα τῆς μεσημερίας. Εἶνε τοῦ παρακειμένου βουλγαρικοῦ σχολείου.

— Πρέπει νὰ φύγουν πρῶτον τὰ βουλγαρόπαιδα, μὲ πληροφορεῖ ὁ διδάσκαλος, καὶ κατόπιν νὰ ἐξέλθουν καὶ τὰ ἰδικά μας. Διότι ἄλλως, ἀπειλοῦνται συγκρούσεις. Ἐχει ἀναπτυχθῇ μίσος ἀδιάλλακτον

μεταξύ των, ὅπως καὶ μεταξύ τῶν γονέων των. Ἡ βουλγαρική προπαγάνδα διήρесе τοὺς κατοίκους εἰς δύο ἀσπόνδους ἐχθράς κοινότητας — τῶν Σχισματικῶν ἢ Ἐξαρχικῶν καὶ τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Τῷ ἐκφράζω τὴν περιέργειαν νὰ ἴδω τοὺς βουλγάρους διδασκάλους καὶ τοὺς μαθητάς των. Προχωρῶ μετ' αὐτοῦ καὶ διέρχομαι πρὸ τῶν δύο βουλγάρων διδασκάλων καὶ τῆς διδασκαλίσης, ἐπιβλεπόντων ἀπὸ τῆς κλίμακος τὴν ἐξοδὸν τῶν μαθητῶν των. Ἐπιχειρῶ ἐκ λεπτότητος τυπικὸν χαιρετισμόν. Καὶ οἱ τρεῖς μὲ προσβλέπουσι βλοσυρῶς, ἡ δὲ διδασκάλισσα μοῦ στρέφει τὰ νῶτα διὰ κινήσεως ἐκφραζούσης ὅλον τὸ μῖσος καὶ τὴν φυλετικὴν των ἀγριότητα.

Ἕλληνες χωρικοὶ τῆς Μακεδονίας.

— Καὶ μήπως ἡμεῖς ἐδῶ, ἂν καὶ συζῶντες σχεδὸν ἐν τῇ αὐτῇ σχολεῖψ, ἀνταλλάσσομεν ἀπλοὺν χαιρετισμόν; Μόνον ἄγρια καὶ ἀπειλητικὰ βλέμματα. Ἀ! διεξάγομεν φοβερὸν ἀγῶνα. Ποῖαν ἐξημέρωσιν καὶ ποῖον ἀνθρωπισμόν νὰ ἐμφυσήσωμεν εἰς τοὺς μικροὺς ἰδικούς μας, ὅταν ἔχουν ἐνώπιόν των ἀδιαλείπτως τόσῳ ζωντανόν παράδειγμα θηριώδους ἀγριότητος; Διότι, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀφηγγῇται ὁ διδάσκαλος, πουθενὰ δὲν συμβαίνει ὅ,τι ἐδῶ εἰς τὴν δύσμοιρον αὐτὴν χώραν. Αἱ προπαγάνδαι, διὰ τῶν πλέον αἰσχροῦν μέσων, διήρεσαν τοὺς πάντας, ἐνέσπειραν πάθη ὀξύτατα καὶ μῖσος θανάσιμον μεταξύ γονέων καὶ τέκνων ἔτι, μεταξύ συγγενῶν, ἀδελφῶν, φίλων, συμπατριωτῶν. Πολλοὶ ἠρνήθησαν καὶ αὐτὴν των τὴν θρησκείαν καὶ τὸ ἔθνος των ἀκόμη. Δὲν εἶνε βίος αὐτός, ἀλλὰ πάλη θηρίων.

Καὶ ἐξακολουθεῖ μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους νὰ τοῦ διεκτραγωδῇ τὴν θλιβερὰν κατάστασιν ὁ καλὸς διδάσκαλος :

— Ἐδῶ δὲν ὑπῆρχε οὔτε κατεδέχετο κανεὶς νὰ λέγεται Βούλγαρος ἢ Ἑξαρχικός ἢ Σχισματικός μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλοι ἐξοῦσαν ὁμονοῦντες, ἡνωμένοι, ἡσυχοὶ καὶ εὐτυχεῖς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ ἡ προπαγάνδα ἐμηχανεύθη τὰ πάντα : ὑποσχέσεις, ἀργύριον, ψυχολογικὴν βίαν, ἀπειλὰς. Ἐνῶ δὲ ἡμεῖς ἐκοιμώμεθα ἀδρανοῦντες ἢ ἀδιαφοροῦντες, αὐτοὶ εἰργάζοντο. Κατ' ἀρχὰς κατώρθωσαν νὰ ἀποσχίσουν τινὰς τῶν σημανόντων. Αὐτοὶ παρέσυσσαν ἄλλους καὶ οὕτω βαθμηδὸν ἐδημιουργήθη βουλγαρικὴ ἢ σχισματικὴ κοινότης. Διότι, δυστυχῶς, ὑπῆρχον καὶ οἱ ἀμαθεῖς, οἱ ἀκαλλιέργητοι τὸν νοῦν, καὶ οἱ ἀνερμάτιστοι ἠθικῶς, οἱ ἔχοντες ἀμδλὺ δπωσοῦν τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα. Αὐτοὶ ἀπεσιόρτησαν εὐχερῶς. Τὸ Σχολεῖον ποῦ εἶδατε ἦτο πρὶν ὁλόκληρον ἰδικὸν μας, ἀλλὰ οἱ βούλγαροι διεξεδίκησαν τὸ ἡμῖς καὶ ἀρωγῇ τῆς Κυβερνήσεως τὸ κατέσχον. Οἱ ἰδικοὶ μας ἀντέστησαν, ἦλθον εἰς χεῖρας, ἡμύνθησαν διὰ ξύλων καὶ ροπαλῶν. Ἀλλὰ οἱ ἀντίθετοι ὑπερίσχυον. Τελευταῖον μᾶς ἤρπασαν ἐν ἀκόμῃ θωμάτιον καὶ μᾶς περιώρισαν εἰς ἓν καὶ μόνον. Ποῖα διδασκαλία εἶνε δυνατόν νὰ γίνη ἐκεῖ μέσα ; Ἐν τούτοις θὰ ἀμυνθῶμεν μέχρις αἵματος.

Μετὰ μικρὸν προσήλθεν ὁ οἰκοδεσπότης, εἰς τῶν προκρίτων τοῦ χωρίου ἐκ τῶν γενναιοφρόνως ἀντιταχθέντων εἰς τὸν ὁλοσχερῇ ἐκβουλγαρισμὸν τοῦ χωρίου. Μᾶς περιέγραψε καὶ αὐτὸς τὰ δεινὰ, τὰς καταπιέσεις, τὰς κακουργίας τῶν θηριομόρφων ἐχθρῶν μας.

— Μᾶς ἐπῆραν τὸ μισὸ σχολεῖον, ζητοῦν νὰ μᾶς τὸ ἀρπάξουν ὅλον. Μᾶς σκότωσαν τοὺς καλλιτέρους μας ἀνθρώπους καὶ μᾶς φοβερίζουν νὰ μᾶς ξεπαστρέψουν ὅλους. Ἐμένα μὲ ἀπειλοῦν κάθε μέρα μὲ γράμματα καὶ μὲ μηνύματα πῶς θὰ μὲ σκοτώσουν, ἀφοῦ πρὶν μὲ βασανίσουν. Ἄς ἔλθουν. Θὰ πληρώσουν ὁμῶς ἀκριβὰ τὴν ζωὴν μου. Ἄ ! φθάνει πλέον τόση ὑπομονή. Ἐχομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ἀπόφασιν μας καὶ τὸ σχέδιόν μας. Ἄς ἔλθουν !

Εἶπε καὶ μὲ πόνον ψυχῆς ἐξήγαγεν ἐκ τῆς πλατείας ζώνης του ἐν περιστροφῶν, τὸ ὁποῖον ἔφερε μαζί του πάντοτε.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας ἐσήμανε τὸν ἐσπερινὸν τοῦ Σαββάτου. Ἀνηγέρθημεν καὶ ἐκάμαμεν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Ἠρώτησα τὸν διδάσκαλον διατί δὲν ὠδήγησε τὰ μικρὰ εἰς τὸν ναόν.

— Ἀπόψε καὶ αὐριον Κυριακὴν, μοῦ ἀπαντᾷ περίλυπος, δὲν ἔχομεν ἐκκλησίαν ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι. Εἶνε ἡ σειρὰ τῶν σχισματικῶν. Ἡμεῖς θὰ συνέλθωμεν ἐδῶ, εἰς αὐτὸ τὸ χαμόγειον, καὶ θὰ κάμωμεν τὴν θεῖαν λειτουργίαν μας. Μᾶς ἄρπαξαν, βλέπετε, καὶ τὴν ἐκκλησίαν μας. Ἀγωνίζονται μὲ κάθε τρόπον νὰ τὴν κάμουν σχισματικὴν. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν. Εἴμεθα 70 οἰκογένειαι, ἀποφασισμένοι νὰ πέσωμεν ὅλοι. Προτιμότερος ὁ θάνατος. Ἀλλὰ δὲν θὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ μᾶς πάρουν τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν ἑλλην δεσπότης ἐγκαινίασε καὶ μέσα ἔχει τόσας ἐλληνικὰς ἐπιγραφάς.

Ἡκροώμην μὲ βαθεῖαν ψυχικὴν συντριβήν. Ἐγνώριζα τὴν θλιβε-
ρὰν αὐτὴν κατάστασιν καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων, ἀλλ' ἡ ἀφήγησις τοῦ
χωρικοῦ, ἡ θέα τοῦ σχολείου μὲ τὸ βουλγαρικὸν ἐν αὐτῷ μόλυσμα,
ὁ πένθιμος ἦχος τοῦ ἐσπερινοῦ ὁ καλῶν μόνον τοὺς σχισματικούς
εἰς λατρείαν τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, μοῦ ἐσπάρα-
ξαν τὴν καρδίαν καὶ μὲ ἐδύθισαν εἰς μελαγχολικὰς καὶ ἀπαισιοδό-
ξους σκέψεις. Θὰ μείνωμεν λοιπὸν ἡμεῖς ἔξω τοῦ νυμφῶνος, ὡς αἱ
μωραὶ παρθένοι, ὡς ἀνάξιοι δοῦλοι, οὓς εὗρε ῥαθυμοῦντας ὁ νυμ-
φίος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους; ...

Ἄλλ' ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει. Ἐπρεπε μετ' ὀλίγον νὰ φθάσω εἰς
Τζουμαγιὰν, πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, διότι εἰς τὸ σκότος τὰ
σκότια τῶν Βουλγάρων βουλευματα δὲν ἦτο ἀκίνδυνον νὰ διαφύγω.
Ἔως οὗ ἐτοιμασθῶ ἐπεφάνησαν καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐπι-
στρέφοντες ἐκ τῶν ἀγρῶν. Μὲ ἐπλησίασαν καὶ ἀντηλλάξαμεν θερ-
μοὺς λόγους συμπαθείας. Τοῖς ἐσύστησα θάρρος, καρτερίαν καὶ
γενναίαν ἄμυναν. Τοῖς ὑπέμνησα ὅτι τὸ ἔθνος μας ὑπέστη φοβερω-
τέρους διωγμούς, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἐκάστης δοκιμασίας ἐξήρχετο πάντοτε
μὲ νέας δυνάμεις καὶ νέαν ζωὴν· ὅτι ὁ ἀγὼν μας θὰ κατισχύσῃ τῆς
αὐθαιρεσίας καὶ τῆς βίας τῆς κτηνώδους, διότι εἶνε ἀγὼν τῆς ἀλη-
θείας καὶ τοῦ δικαίου, ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ λόγοι μου ἀνε-
κούφισαν τὰς βεδαρημένας ψυχὰς των καὶ εἶδον δάκρυα ἀναδλύ-
σαντα ὡς δρόσου σταγόνας ἀπὸ τοὺς ὑγροὺς ὀφθαλμούς των. Πονῶν
καὶ βαθύτατα συγκεκινημένος τοὺς ἀποχαιρετῶ καὶ ἱππεύσας ἀνα-
χωρῶ δρομαίως κατευθυνόμενος εἰς Τζουμαγιὰν.

Δύστηνος Μακεδονία! ἐφώνησα. Καὶ θὰ ἤθελον ἡ φωνή μου νὰ
ἀντηχήσῃ διὰ τῆς μακεδονικῆς πεδιάδος εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ
ἐλληνικοῦ στερεώματος. Καὶ ἀναμνησθεὶς τοὺς λόγους τοῦ Ὀδυσ-
σεὺς προτρέποντος τὸν μηνίοντα Ἀχιλλεῖα νὰ μετάρχη τῆς μάχης
καὶ σώσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπιθύρισα μεταφορικῶς:

«Ἄλλ' ἐγέρθητι, ὦ Ἑλληνισμέ, ἐὰν θέλῃς, ἔστω καὶ ἀργά, νὰ
σώσῃς τὰ τέκνα τῶν Ἑλλήνων βασανιζόμενα ὑπὸ τῶν μαινομένων
Σκυθῶν. Καὶ σὲ κατόπιν θὰ καταλάβῃ μεγάλη λύπη, οὐδ' ὑπάρχει
τρόπος θεραπείας ἅμα τὸ κακὸν γίνῃ, ἀλλ' ἐν ὧσιν εἶνε καιρὸς σκέ-
ψθῃτι πῶς νὰ ἀπομακρύνῃς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὸ κακὸν ἡμᾶρ».

Ἐν Θεσσαλονίκῃ

Γ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ἐρως καὶ πείσμα

Ἀγάπη μου, τὰ πείσματα ν' ἀφήσῃς κατὰ μέρος.
Πάει χαμένος ὁ καιρὸς μὲ τὸ πολὺ σου πείσμα.
Στὸ τέλος πέφτει ἄρρωστος ἀπ' τὸν θυμὸ του ὁ Ἐρως
Κι' ἀπὸ τὸν ὦμον του κρεμᾷ ἀντὶ φερέτρας... κλύσμα!

ΧΑΛΚΗΝΟΣ